

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio Qvarta. Quodnam sit ultimum constitutum Essentiæ Dei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

DISPV TATIO QVARTA.

Quodnam sit ultimum constitutum Essentia Dei.

CVM Deum esse, ex dictis sit manifestum, quid sit, nunc inquirendum, illiusque proprietates & perfectiones indaganda: quod commodius fieri nequit, quam si in quo ejus essentia, que proprietatum omnium & Attributorum, nostro intelligendi modo, radix est & principium, consistat, perspectum habeamus: quam proinde hac Disputatione investigabimus.

SECTIO PRIMA.

Negant aliqui, dari peculiare Constitutum Divina Essentia.

I. Aristoteles 3. Met. text. 2.

INVENIRE veritatem difficile: verum neque bene ratione dubitare facile est, inquit Philosophus. Quod, si in re ulla verum sit, in ea qua de hic agimus, longè est verissimum: nihil quippe abditum magis & reconditum quam natura & essentia Dei, qui licet Lux sit, & tenebra in eo non sint ulla, atque à beatis, qui nullà interposità mortalitatis nube, cum intuentur, clarè cernatur, iisque divitiis gloria sua manifestet; nobis tamen, qui in tenebris & umbrà mortis sedemus, posuit tenebras latibulum suum, & agrè quidquam certi de essentiali ejus conceptu, & constitutivo assequi possumus, ut ex sententiarum hac in re varietate constabit.

II. Prima sententia negat dari Constitutum Divina Essentia.

II. Primò itaque nonnulli, nihil in Deo cum fundamento concipi posse affirmant, in quo ejus essentia formaliter sita sit, nec ullam hujusmodi prædicatorum seriem distingui oportere, sed Dei essentiam, etiam ratione nostrà, esse illud totum à parte rei; Ens scilicet increatum, immensum, æternum, omnipotens, infinitum, omniscium, sapientissimæque providentiâ in suos queque fines aptè disponens, &c. Cum enim hæc omnia reipsâ identificentur, frustra, inquit, in variâ quis ea prædicata distinxerit, & unum inter illa per modum radices, alia instar proprietatum conceperit, cum revera nulla ibi radix sit, nulla proprietas, nihil prius, nihil posterius, sed omnia sint unum.

III. Ostenditur, illos male negare peculiare constitutum Essentia in Deo.

III. At sanè meo iudicio hi Auctores parum congruè, vel ad Angelici Doctoris mentem, quem sequi in omnibus profitentur, vel ad communem Theologorum & Philosophorum praxim, vel denique ad ipsam rationem, philosophantur. Primò namque nihil apud S. Thomam frequentius, quam ut essentiam ab Attributis, & hæc inter se, mente distinguat, quandamque in iis rationis ordinem agnoscat: sic q. 1. de potentia, a. 1. ad. 1. ait, *Essentiam Dei non habere principium, etiam secundum rationem cognitionem verò Dei habere principium secundum rationem.* Sic 1. p. q. 13. a. 4. affirmat, diversa Dei nomina diversas in eo significare rationes, secundum varios, quos de eo format humana mens, conceptus. Quod etiam docet in 1. d. 2. q. 1. a. 3. quæ, & alia his similia, passim apud S. Doctorem reperitur; quem hæc in parte imitantur Theologi, dum de divina Essentia & Attributis loquuntur, & Nominales hoc nomine reprehendant, quòd divina At-

Male assertio Nominales divina Attributa nihil aliud esse, quam diversa nomina.

tributa nihil aliud quam diversa nomina esse affirmant: Imò & ordinem quandam in prædicatis divinis agnoscunt, & unum inferunt ex alio, ut, cum æternitatem probant ex immutabilitate, &c. De quo plura infra, sect. 9. n. 1.

Hic etiam eorum philosophandi modus Aristoteli Peripateticisque omnibus, ac receptæ in Scholis consuetudini adversatur: Aristoteles quippe & Philosophi omnes essentiam, in hominè exempli gratiâ, à proprietatibus Metaphysicis, admirativo & risibili, quamvis cum eâ realiter identificatis, ratione distinguunt, & quandam inter illa ordinem statuant, essentiam eorum radicem appellant, & admirativum per rationale, seu essentiam, risibile per admirativum Demonstratione Propter quid, seu à priori, probant: quod aperte indicat, eos quandam hîc, ratione nostrâ, subordinationem inter essentiam & prædicata hæc Metaphysica agnoscere. Hæc de re, sect. 4. n. 2. iterum redibit sermo.

Dicunt aliqui, Aristotelem & Philosophos, dum asserunt risibile non esse de essentia hominis, sed proprietatem; dicunt, inquam, loqui eos de risibilitate, quæ est potentia realiter distincta, non de prædicato illo Metaphysico realiter cum rationalitate identificato. Sed contra: in primis enim hi Auctores non admittunt hujusmodi potentias distinctas. Deinde admirativum & risibile vocant passiones & proprietates Metaphysicas essentia; hujusmodi autem solum sunt prædicata realiter à re, cujus sunt proprietates, indistinctæ. Tandem, nec animalitas & rationalitas forent essentia hominis, sed proprietates, cum potentia & vis proxima intelligendi & sentiendi, in illa sententia, sit realiter distincta, & quid consequens essentiam.

Denique hæc philosophandi ratio maximam, meo iudicio, in scientiis parit obscuritatem, intellectuque tenebras offundit, utpotè in qua omnia confunduntur, & intricantur. Quemadmodum enim nihil ad clarè procedendum (quod in omni scientia præcipuè spectandum est) magis conducit, quam distinctio: ita ubi hæc tollitur, cæco plane modo proceditur, & humana mens, veluti in labyrintho deprehensa, infinitisque implexa anfractibus, quò se vertat, nescit, ac difficultatem aliquam ingressa, nullum reperit exitum. Plura hæc de re, sect. 4. n. 3.

Sed dicet quispiam: in divinis Attributa omnia, & de Essentia, & sui invicem sunt conceptu, de quo proinde ac de sese mutuo prædicantur, hoc Patres, hoc Theologi, hoc Theologorum Princeps S. Thomas affirmat: ergo nec Essentia Divina sine illis, nec illa sine Essentia, nec unum Attributum sine alio concipi potest: frustra igitur unus aliquis peculiaris quaritur conceptus Essentia in Deo, cum,

IV.

Philosophi Essentiam à passionibus Metaphysicis, hæc inter se, ratione distinguunt.

V.

Male dicunt aliqui, hic intelligi risibilitatem realiter distinctam.

VI.

Essentiam à passionibus ratione non distinguere, est intellectu tenebras offundere.

VII.

Obicitur, Attributa includi in Essentia.

cum, quicquid est in Deo, includat, omniaque ad illius constitutionem concurrant, & in ea includantur. Hæc objectio petit sectionem sequentem.

SECTIO SECUNDA.

Utrum Attributa Dei, ratione nostrâ, includantur in Divinâ Essentia, & è contrâ.

I. *A parte rei Essentia includit Attributa, & è contrâ.*

RATIONE inquam; realiter quippe & à parte rei Attributa in Essentia, & hanc in Attributis, Attributa etiam in se invicem, omnia denique in omnibus includi certum est, cum à parte rei, includi aliud nihil sit, quam ea inter se identificari; hæc autem omnia perfectissimè identificantur, cum Deus sit ens simplicissimum: ita etiam P. Vekenus hic, Disp. 3. cap. 5.

II. *Duplex in Deo prædicatorum genus.*

Notandum, in Deo duplex reperiri prædicatorum genus; quædam namque directè ad Dei constitutionem pertinent, ut sunt, *Ens, substantia, vita, Spiritus, &c.* quæ proinde à Theologis vocantur prædicata essentialia, sine quibus, saltem implicite cognitis, concipi divina Essentia non potest. Unde sicut in homine, concepta ejus essentia, seu, *animali rationali*, necessariò representari debent implicite prædicata omnia superiora, *Ens, substantia, corpus, vivens*, utpote quæ in ejus essentia continentur: idem est de Deo. Alia in Deo est prædicatorum series, quæ non essentialibus substantiæ creatæ perfectionibus, sed accidentalibus respondent, ut sunt *Iustitia, Misericordia, Potentia, &c.* & de his procedit præsens quæstio.

III. *Prima sententia docet, Attributa re & ratione esse de conceptu Essentia.*

Prima itaque sententia affirmat, perfectiones hæcè intrinsecas, seu Attributa, *Iustitiam, Misericordiam, &c.* esse, ratione nostrâ, de Essentia Dei, & omnia Attributa esse de essentia singulorum, ita ut nec Essentia sine Attributis, nec Attributa sine Essentia, nec unum ex hisce Attributis sine alio, imò sine omnibus implicite conceptis representari possit. Hanc sententiam tenet Molina 1. p. q. 28. a. 2. d. 4. Bannez ibid. dub. 3. Concl. 1. Zumel q. 8. Ruis de Trin. d. 8. sect. 8. num. 8. Gillius 1. p. tr. 2. c. 6. Raynaudus Theol. natur. To. 1. disp. 6. q. 2. a. 2. eandem sententiam, quamvis concedat dari peculiare constitutum Essentia Dei, distinctum ab Attributis, tenet Suarez To. 2. Metaph. d. 30. sect. 6. & 1. p. l. i. de Essentia Dei, cap. 11. 12. & 13. & lib. 4. de Trin. c. 5. & Granada 1. p. d. 7. n. & ex recentioribus non pauci.

IV. *Nec Attributa sunt de conceptu Divina Essentia, nec è contrâ.*

Contraria sententia, nimirum nec Attributa isthac esse de conceptu Divina essentia, nec è contrâ, nec unum etiam Attributum de conceptu alterius, sed posse unumquodque horum sigillatim concipi, aliis ne quidem implicite representatis, & in hoc ab *Ente, Substantia, & aliis hujusmodi prædicatis* supra num. 2. recensitis, differre, semper mihi viva est multo probabilior. Hæc sententia longè inter Theologos est communior: eam tenet Halensis 2. p. q. 49. Albertus in 1. d. 8. Henricus 2. p. Summ. art. 32. q. 1. ad 3. ubi esse & vivere negat esse Attributa, quia sunt de constitutione Essentia, & ea solùm docet esse Attributa, quæ Essentiam jam constitutam ratione nostrâ consequuntur. Ferrara l. 1. cont. Gen. c. 24. Capreolus in 1. d. 8. q. 4. Cajet. 1. p. q. 1. a. 7. Vasq. 1. p. to. 2. d. 119. cap. 2. Albertin. in Prædic. Relationis, coroll. 14.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

dub. 2. diff. 2. Arubal 1. p. d. 28. cap. 3. Erize 1. p. d. 4. Fafolus, q. 4. dub. 1. Hurtado d. ult. Metaph. sect. 2. Arriaga 1. p. d. 16. f. 1. Tannerus 1. p. d. 2. q. 2. dub. 5. asserens hanc esse communem veterum Scholasticorum sententiam. Quod à fortiori docet Scotus cum suis, qui scilicet, non ratione tantùm, sed ex naturâ rei, & ante omnem intellectûs operationem Attributa Divina distingui affirmat ab Essentia.

Hæc aperta videtur mens Sanctorum Patrum, qui Attributa divina passim asserunt, non esse naturam, sed circa naturam. Sic S. Athanas. Epist. de decretis Synodi Nicenæ, *Certum, inquit, est, cum dicimus Deum, & nominamus Patrem, nihil nos eorum quæ circa eum sunt, sed ipsius substantiam significare.* Sic S. Basilius lib. 1. contra Eunomium, *Quoniam pacto, inquit, non deridendus, si creandi virtutem, substantiam esse dicat &c. & tamen certum est, creandi virtutem, seu omnipotentiam, esse realiter Dei substantiam; & postea de Bono, Iusto, & id genus aliis loquens, ait, hæc aliquid ponere eorum, quæ Deo conveniunt, & circa eum inspicuntur. Idem affirmat S. Gregorius Nyssenus, S. Damascenus, & alii.*

V. *Patres Attributa in Deo asserunt, non esse naturam, sed circa naturam.*

Nullus verò rem hanc clariùs & distinctiùs expressit, quam S. Cyrillus Alexandrinus lib. 11. Thesauri, ubi multa de Deo dici asserit, quæ, inquit, *circa substantiam Dei conspiciuntur, ita ut non ipsa substantia sint.* Et quamvis nihil accidat substantia Dei, tamen cogi nos nonnunquam ait, quasi accidentia dicere, & mente accidentium more concipere, & multa in Essentia Dei, quasi accidentia esse conspici. Et mox addit: *Non omnia ergo, quæ in Deo sunt, & de Deo dicuntur, substantiam significant: reliquum est igitur, ut voce modoque dicendi, accidentia esse dicamus: quoniam modo accidentium ea intelligimus.* Hæc ille.

VI. *Pulcherrimum S. Cyrilli Alexandrini dictum circa Dei Essentiam & Attributa.*

En ut Sancti Patres naturam in Deo ab iis quæ, ut ipsi loquuntur, *sunt circa naturam*, seu Attributa, *Iustitiam, Misericordiam, Omnipotentiam, &c.* distinguunt, planèque diversos conceptus iis & nomina tribuunt; & cum Deum nominamus, substantiam ejus, non quæ circa substantiam, cum *Bonum, Iustum &c.* quæ circa substantiam, non ipsam Dei substantiam nos concipere ac dicere affirmant. Tandem Attributa hæc, quamvis ea in Deo esse dicant, nihilominus quasi accidentia appellant, id est, secundùm ratiocinationem nostram, non constituenta primarium Dei conceptum, seu naturam, sed ad eam jam constitutam, nostro intelligendi modo, accidentia; quemadmodum in creatis *Iustitia, Misericordia, & similia, naturæ* accident & accident physice.

VII. *Patres Essentia & Attributa diversos conceptus & nomina tribuunt.*

Ratio conclusionis, præter dicta sectione præcedente, est; hæc enim prædicata habent rationes formales, & conceptus diversissimos, per quos menti limitatè ea & imperfectè cognoscenti obversantur, & ut quis *Immensitatem* (idem est de *Omnipotentia*, & alio quocunque Attributo) sub conceptu *Immensitatis* concipiat, abs re planè videtur, ut cogitet de *Iustitia, Misericordia, & aliis Dei prædicatis*, cum ad eum concipiendum ubique existentem, & per spatia omnia tum realia, tum imaginaria diffusum, conceptus *Iustitia* aut *Misericordia* non omnino conferat; nec enim, tribuendo singula singulis, Deus per *Iustitiam*, præcisè loquendo, est ubique, nec per *Immensitatem*, suam cuique tribuit, sed unum quodque prædicatum suos habet limites intellectuales, secundùm quomenti imperfectè ea cognoscenti singula respondent, quantumvis realiter identificentur.

VIII. *Ratio cur nec Essentia Attributa, nec se invicem Attributa includant.*

TOMVS I. Unde miror Patrem Granado, qui disp. sextâ admittit, & latè probat tum Essentiam ab Attributis, tum hæc inter se distingui objectivè, prolapsum esse in hanc sententiam. Conf. Essentia, ratio hæc nostrâ, est radix Attributorum, non Attributa radix Essentiæ; ergo non quicquid formaliter est in Essentia, est formaliter in Attributis. Conf. 2. Inter intellectionem & volitionem in Deo est ratio nostrâ quidam ordo prioris & posterioris; ergo non se includunt: antecedens ostenditur sect. 9. num. primo.

SECTIO TERTIA.

Argumenta contententia dari mutuam Attributorum inter se, & cum Essentia inclusionem.

I. **O**BJICIES primò: Singula Attributa sunt infinitè perfecta, idque in omni genere entis; ergo omnem in se perfectionem includunt, sicque & se invicem, & essentiam, ac vicissim ab hac includuntur, cum Essentia non minus in omni genere entis sit infinita & perfecta, quam Attributa. Conf. Quodvis Dei Attributum est ens divinum, ergo includit deitatem & Essentiam.

II. Ad argumentum Resp. Unumquodque Attributum realiter quidem esse in omni genere entis infinitum & perfectum, cum omnia inter se, & cum Essentia identificentur: loquendo tamen formaliter, & secundum conceptus inadæquatos, quos præcisè de iis format intellectus imperfectè illa representans, singula Attributa non sunt perfecta in omni genere entis; sed tam Essentia quam Attributa sunt in suo genere illimitata, habentque infinitatem & omnem perfectionem in ea linea possibilem, Essentia in genere Essentiæ, Attributa in genere Attributorum, sicque omnia simul constituunt ens summè infinitum, & in omni entis genere perfectum, Deum.

III. Ad Confirmationem dico, quodvis Dei Attributum esse realiter ens divinum, & Deum, utpote à parte rei cum Deo identificatum. Possunt nihilominus mente à Divinitate, seu Essentiâ præscindendi, & tunc divinitatem in suo conceptu non involvunt, ac proinde sub illaratione solum habent omnem perfectionem possibilem in suo genere, *Iustitia* in genere *Iustitiæ*, *Misericordia* in genere *Misericordiæ*; & sic de cæteris. Adde tamen, quamvis in hoc statu præcisionis non sint eo sensu *Ens divinum*, quòd scilicet Deitatem, seu Essentiam Divinam in se includant, ut jam ostendi, hoc tamen sensu sunt *Ens Divinum*, quòd nimirum ordinentur tanquam intentionales quædam & metaphysicæ proprietates ad ens illud perfectissimum, & in omni genere completum constituendum. Hoc tamen non est vel includere Essentiam, vel in ea includi, sicut nullus Philosophus dicit *animal* includere *rationalè*, licet utrumque ordinetur ad constituendum hominem.

IV. Objicies secundò: Si Essentia Divina, ut hoc modo præcisè concepta, non sit illimitata & infinita in omni genere; ergo est limitata & finita, cum hæc sint contradictoria. Respondetur, Licet quidem Essentia Divina in suo conceptu formali & præcisò non includat Attributa, sicque nec perfectionem formaliter in omni genere entis, non tamen ut sic dici potest vel limitata, vel finita abso-

lutè; hæc enim voces, non præcisionem tantum sonant, sed exclusionem. Sicut, licet *animal* secundum se, & præcisè conceptum, non sit *rationalè*, non tamen etiam ut sic, dici potest *irrationalè*, tunc enim excluderet *rationalè*, nec posset cum eo constituere essentiam hominis. Adde, Essentiam Dei vel secundam suam peculiarem conceptum, esse ratione nostrâ radicem omnium Attributorum, quæ est quædam etiam in omni entis genere infinitas.

Objicies tertio: Natura Divina est, non realiter tantum, sed etiam secundum rationem, omnium quæ cogitari possunt, simplicissima: illa autem natura esset simplicior, quæ & suas in se proprietates formaliter includeret, & in illis includeretur: hæc quippe nullam, etiam secundum rationem, admitteret compositionem. Respondetur, compositionem rationis nullo modo obfarc simplicitati, ut rectè Suarez lib. primo de Deo, cap. 4. num. 8. Vasquez 1. part. disp. 22. cap. 2. & disp. 127. cap. 3. & alii secuti S. Thomam prima parte, quæstione decima-tertiâ, articulo quarto ad tertium, ubi *Deus*, inquit, *est unus re, & plures secundum rationem*.

Adde, nullam esse excogitabilem naturam, quæ in se diversas perfectiones, & variam virtutem continet, qualem in Deo infinitam omnes agnoscunt, quæ hujusmodi compositionem non admittat. Quare, ut in Logica dixi, nullum est prædicatum, compositionis per intellectum planè expers, præter prædicatum *Entis*, quòd simul & simplicissimum est, & imperfectissimum, utpote quòd nihil in se præter aptitudinem ad existendum involvit. Unde tantum abest ut hujusmodi compositio rationis imperfectionem arguat in Deo, ut maximam arguat perfectionem; denotat enim inesse ei virtutem, re quidem & formaliter unam, eminenter tamen multiplicem, quam proinde intellectus in varias facultates & prædicata intentionaliter distinguit, eaque sic distincta unit denuò, vel adunat potius, & prout sunt à parte rei unum representat.

Objicies quartò, hinc sequi, dari in Deo accidentia, quòd de summo Numine, vel cogitare nefas est. Resp. vel accidentiù nomine intelligi entitates quasdam secundarias, quæ ita Deo infont, ut realiter ab eo distinguantur, & potuerint abesse; & hoc haud dubiè nefas esset vel cogitare de Deo, in quo, quicquid est, necessariò est, nec minus desinere potest esse, quam ipse Deus. Unde malè apud Theologos, imò Catholicos omnes, audit Cajetanus, quòd hujusmodi aliquid vel insinuaverit, actus scilicet Dei liberos ita statuens, quasi in Deo aliquid fuerit ab æterno, quòd ab æterno in eo potuerit non esse.

Si verò quis per accidentia intelligat tantum prædicata quædam, solâ intellectûs operatione ab Essentiâ distincta, & ad eam tanquam radicem, ratione nostrâ, consequentia, quamvis re ipsa sint substantia, & realiter cum Deo identificata; nil in hoc video incommodi, ut nimirum hujusmodi accidentia metaphysica in Deo statuuntur: quòd etiam advertit P. Arriaga l. p. d. 16. sect. 1. n. 8. Imò hæc communis videtur Theologorum ac Patrum opinio, qui *Omnipotentiam*, *Misericordiam*, *Iustitiam*, & id genus alia in Deo prædicata, vocant *Attributa*, quòd nomen aliquid sonat consequens essentiam, eique jam constitutæ intentionaliter adveniens. Huc etiam alluisse videntur Patres Sectione præcedente citati numero quinto, dum hæc Attributa in Deo asserunt *Non esse Naturam, sed circa Natu-*

V. *Simplicitas Divina natura non arguit inclusionem Attributorum.*

VI. *Solum prædicatum Entis est compositio per intellectum expers.*

Compositio rationis arguit perfectionem.

VII. *Dicere posse in Deo esse accidentia.*

In Deo quicquid est, necessariò est.

VIII. *Possunt in Deo concedi accidentia metaphysica.*

ram; & S. Cyrillus Alexandrinus ibidem citatus numero sexto, dum *Attributa illa vocat quasi accidentia*, & modo accidentium de Deo dici & intelligi.

IX. *Quomodo Essentia Dei & attributa faciant unum per se.*

Objicies quintò: Ex Essentia & Attributis fit *Unum per se*, etiam ratione nostrâ; ergo *Attributa sunt de substantia Naturæ, seu Essentia.* Resp. Ad hoc ut *Attributa faciant unum per se* cum Essentia, etiam ratione nostrâ, sufficere quòd concipiuntur ut realiter cum eâ identificata, & ordinata essentialiter ad eam in omni genere entis complendam & perficiendam. P. Arriaga nihilominus hic, *Disputatione decima-sexta sect. I. n. 7.* ait, Si concipiuntur ut distincta ab Essentia, & quid ratione nostrâ eam consequens, non constituere cum eâ sub hoc conceptu unum per se rigorosè.

SECTIO QUARTA.

Aliud argumentum pro inclusione Attributorum in Essentia: ubi etiam satisficit auctoritati Patrum.

I. *Objic: hæc à parte rei identificantur cum Essentia; Ergo & ratione.*

Objicies sextò: *Attributa à parte rei sunt de Essentia; ergo & ratione nostrâ: ratio enim, ut recta sit, conformari debet rebus; ergo illud ratione nostrâ est Essentia quod à parte rei est Essentia: sicut illud ratione nostrâ est aurum, ferrum, &c. quod tale est à parte rei: eum ergo à parte rei Attributa omnia sint Essentia, sunt etiam Essentia ratione nostrâ: Cui enim bono illa per intellectum & intentionaliter dividere, quæ realiter identificantur, & prioritatem illic imaginari ubi nulla est?*

II. *Essentia utriusque distincta distinguitur à proprietatibus Metaphysicis.*

Sed contrâ: hæc enim obiectio non probat non posse varia in Deo prædicata sigillatim considerari & præscindi, quorum unum in alio formaliter non includatur; quod fieri posse ostendimus totâ Sectione primâ, & sect. secundâ, num. octavo, sed contendit, nullo id sine & utilitate fieri. At sanè si existimasset in hoc nihil esse utilitatis, non toties tamque accuratè Aristoteles, quem hac in parte sequuntur Philosophi, essentiam à proprietatibus Metaphysicis: *rationale*, inquam, in homine, ab *admirativo*, & *visibili* distinctisset. Non etiam tantâ semper curâ, Porphyrii prædicabilia Dialecticæ auditoribus prælegerentur, qui tractatus eò totus tendit ut modum doceat, quo res Physicæ una, in varia prædicata Metaphysicæ dividatur, si id nullo sine aut commodo fieri censeretur.

III. *Clarius res innoteſcit dum per partes Metaphysicas evoluntur.*

Dico itaque, maximam in hoc reperiri utilitatem: dum enim res quæpiam hoc modo evoluntur, & in diversa prædicata, quasi mentali quadam anatomia dividitur, ejus natura & proprietates multo clariùs innoteſcunt, subtiliusque penetrantur, & minutissima quæque, ac veluti atomi in eâ contenti, perspicuè discernuntur; quod non tam exactè præſtatur, dum quis rem eandem per modum tantum unius, & confusiore illo modo considerat.

IV. *Sintne Attributa à realiter de Essentia Dei.*

Ad id verò quod in Objectione tangebatur, *Attributa scilicet realiter & à parte rei esse de Essentia Dei: video quidem nonnullos ita loquentes, ut Sotum in 4. Distinctione quadragesima-nonâ, quæstione tertiâ, articulo tertio, conclus. secunda.* Vaquez *Disputatione centesima decima-nonâ, numero undecimo.* Tannerum hic, *Disputatione se-*

R.P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

cundâ quæstione secundâ, dubio quinto, numero quarto, & alios. Sed non loquuntur de Essentia præcisè, & secundum rationem suam Metaphysicam conceptâ, sed latiori modo, prout idem sonat ac entitatem illam totam à parte rei existentem; hæc autem certum est includere per identitatem *Attributa, cum à parte rei nulla sit inter ea actualis distinctio.* Sunt ergo de Essentia Physicâ, non Metaphysicâ.

Essentia nō unquam latè sumitur.

Dices: Essentia Physica & Metaphysica à parte rei non distinguuntur: si ergo sint de Essentia Physicâ, erunt etiam de Essentia Metaphysicâ. Resp. Essentiam Metaphysicam esse Essentiam Physicam, non adequate, & secundum suam latitudinem, sed inadæquatè sumptam. Essentia ergo Physica est entitas illa tota, homo exempli gratiâ, secundum omnia quæ dicit, & prout à parte rei existit: Essentia autem hominis Metaphysica, est unum tantum illius prædicatum per intellectum præcisum, quod ut sic conceptum, non adæquat Essentiam Physicam: proprietates enim Metaphysicas, *admirativum scilicet & visibile* (quæ tamen cum Essentia Physicè sumptâ identificantur) non includit magis quàm animal includit rationale. Mutatur ergo in argumento status, & à statu præcisionis proceditur ad statum realem; qui argumentandi modus, ut in summulis dici solet, semper habetur vitiosus. Quando ergo in argumento dicitur, *Essentia Physica & Metaphysica à parte rei non distinguuntur*, negandum est suppositum; nempe, Essentiam Metaphysicam, prout hoc nomine significatur, esse à parte rei: denotat enim essentiam Metaphysicè præcisam, sicut secundum omnes, animal non est à parte rei prout hoc nomine significatur; imò nec homo, sed Petrus, Paulus, Buccphalus, Rhebus, &c.

V. *Essentia Physica, & Metaphysica, quomodo distinguantur.*

Essentia Metaphysica minus latè patet quàm Physica.

Denique obicitur auctoritas Patrum: de quorum tamen mente satis constat ex dictis sect. secundâ, num. 5. 6. & 7. ubi tam apertè tum *Attributa inter se*, tum ab Essentia eos distinctisse vidimus, ut clariùs hac in parte loqui omnino non potuerint. Siquando ergo contrarium insinuare videantur, vel Essentiam latè sumunt, prout idem est cum *substantia*, vel loquuntur in sensu identico, explicantes nimirum quid sit Deus, & quid in se à parte rei habeat: id enim declarare, eorum intererat, non autem in quos conceptus & prædicata per imperfectum nostrum intelligendi modum distingui ac dividi intentionaliter possit, hoc namque parum ad eorum intentionem faciebat.

VI. *Exponuntur quædam dicta Patrum circa mutuatam inclusionem Attributorum & Essentia.*

Hoc modo loquitur S. Augustinus libro sexto de Trinitate cap. 4. ab adversariis afferri solitus. *Humano quippe animo, inquit, non hoc est esse quod est fortem esse, aut prudentem, aut justum, aut temperatum. Potest enim esse animus, & nullam istarum habere virtutum. Deo autem hoc est esse, quod est fortem esse, aut justum esse, aut sapientem esse, & siquid de illa simplici multiplicitate, & multiplici simplicitate dixeris, quo substantia eius significetur.* Hæc S. Doctor: quæ nihil contra nostram conclusionem probant, imò pro eâ faciunt potius; dum Dei entitatem vocat *simplicem multiplicitem*, nempe re simplicem, multiplicem ratione, quæ illam in varia prædicata & attributa dividit intentionaliter ac distinguit. Eodem modo intelligendus est S. Augustinus libro de Cognitione veræ vitæ, capite septimo initio, dum dicit: *Dei spiritus est essentia invisibilis, totam vitam, totam sapientiam, totam æternitatem essentialiter possidens; idem ipsa vita, ipsa sapientia, ipsa veritas, ipsa justitia, ipsa æternitas existens.* Vult nimirum Deum hæc non contingenter,

VII. *Explicatio S. Augustini circa inclusionem Attributorum.*

S. Aug. lib. de Cognitione veræ vitæ, To. 9.

TOMVS I. sed maxime necessario in se continere, imò esse.

VIII. Similis est explicatio S. Bernardi libro quinto de Consideratione paulò ante medium, dicentis: *Si bonum, si magnum, si beatum, sapientem, vel quicquid tale de Deo dixeris, in hoc verbo insinuat, quod est, EST: nempe hoc est ei esse, quod hac omnia esse: si & centum talia addas, non recessisti ab esse; si ea dixeris, nihil addidisti; si non dixeris, nihil minuisisti.* Loquitur nimirum mellissus Doctor de Deo ut est à parte rei Ens omnimodè perfectum, atque nullam perfectionem ei adjici mente posse, quantumvis multiplicentur, quæ in ipso, antecederet ad intellectus operationem re ipsa non contineatur.

IX. Infinita hoc in genere ex Patribus congerunt oppositæ sententiæ assertores, quæ tamen omnia eadem patiuntur explanationes. Unum solummodo S. Anselmi dictum adjungam, quòd ei præcipuè videam fidere adversarios, & tanquam efficacissimum ad suam sententiam probandam affert P. Granado disputatione illà septimà citatà, num. 3. In Monologio ergo capite decimo-quinto, sic habet: *Quid magis conspicuum, quid magis necessarium, quam quòd eadem natura sit ipsa justitia? Quapropter si queratur, quid sit ipsa summa natura, quid verius respondebitur, quam justitia? Quapropter cum queritur de illà, quid est? non minus congruè respondeatur, justa quam justitia. Quòd verò exemplo justitiam esse conspicitur, hoc in omnibus, quæ similiter de ipsa natura dicuntur, intellectus sentire per rationem constringitur. Quicquid igitur de illà dicatur, non qualis, vel quanta, sed magis quid sit, demonstratur.* Et capite decimo-quinto, cum plures divinas perfectiones enumerasset, subdit: *Idem est quodlibet unum illorum, quòd omnia simul, &c.*

X. Sed hæc S. Anselmi auctoritas nihilo melius adversariorum intentum probat, quam aliorum Patrum dicta, quæ jam explicuimus: hæc enim omnia, ut rectè Scotus, optimè intelliguntur in sensu reali & identico. Ideò verò ad quæstionem *Quid est natura Divina?* rectè respondeatur, *Justitia*: per nomen scilicet substantivum, quia hæc & ejusmodi perfectiones in Deo non sunt qualitates, sed substantia, ipsaque adedò entitas Dei.

XI. Quòd verò non quicquid est realiter in Deo, sit formale constitutum Divinæ Essentiæ, videtur manifestum in Divinis Relationibus, quas fieri omnes debent non ingredi conceptum Essentiæ; alioqui nulla ex Personis Divinis haberet totam Essentiam, cum nulla habeat omnes tres Relationes.

SECTIO QUINTA.

Tres aliæ sententiæ circa constitutum Divinæ Essentiæ.

I. OSTENDIMVS, Attributa conceptum Essentiæ Divinæ non ingredi, sed quantumvis cum ea realiter identificentur, esse nihilominus extrà rationem illius constitutam, eamque nostro concipiendi modo, velut radicem subsequi, & ut supra Patres loquentes vidimus, *Non esse Naturam, sed circa Naturam.* Nunc ergo ulterius in quo Metaphysicus Naturæ, seu Essentiæ Divinæ conceptus situs sit, inquirendum.

II. Quorundam itaque opinio est, rationem ulti-

mò Essentiæ Divinæ constitutum esse *Infinitatem*, ut idem formaliter sit Deus, ac *Ens infinitum*. Sed contrà: vel enim per *Infinitatem* intelligunt perfectionem in omni genere Entis, ut idem sit Essentia Divina, ac quid habens formaliter omnem perfectionem possibilem: tunc autem relabuntur hi Auctores in sententiam hæcenus impugnatam: Deus enim est infinite justus per Attributum *Justitiæ*, infinite misericors per Attributum *Misericordiæ*, & sic de cæteris: Ergo si Essentia Divina includat formaliter omnem perfectionem possibilem, includit Attributa, quòd superioribus sectionibus ostensum est, dici non posse.

III. Si verò per *Infinitatem* nihil aliud intelligant quam illimitatum existendi modum, finis omnis ac termini expertem: hæc ratio non Essentiæ tantum, sed Attributis etiam, omnique adedò prædicato Divino convenit: in Deo siquidem quicquid est, sine termino est, nullisque limitibus circumscriptum: & sicut *Essentia* in ratione Essentiæ, ita *Potentia* in ratione potentis, *Justitia* item, *Misericordiæ*, *Bonitas*, &c. in suo quæque genere est infinita.

IV. Hinc ergo aperte constat ultimum Essentiæ Divinæ, Metaphysicè sumptæ, constitutum non esse *Infinitatem*, utpotè quæ est generale prædicatum, omnique rationi Deo inexistenti commune: constitutum autem *Essentiæ*, quæ talis, ut in omni re videmus, esse debet quòd illi peculiare, quòdque ei soli conveniat. Conf. ultimum cujusque rei constitutum, est etiam ejusdem ab omni alio distinctivum: nequit ergo esse quidquam illi cum aliis commune, sed quòd ei uni competat: *Infinitas* autem, ut dictum est, tam in Attributis reperitur, quam in Essentiâ.

V. Sicut ergo *finitas* non potest esse ultimum constitutum *Entis creati*, quia in omnibus reperitur; ita nec *Infinitas*, *Entis increati*: Essentiæ, inquam, Divinæ Metaphysicè sumptæ. Quamvis enim hic conceptus *Substantia infinita* Essentiam Dei distinguat ab omni ente creato, non tamen ab omni increato: *Omnipotentia* siquidem, *Justitia*, *Bonitas*, Attributa denique omnia & substantia sunt, & infinita.

VI. Secunda itaque aliorum sententia est, ultimum constitutum Divinæ Essentiæ esse *Ens à se*, vel *ex se*, vel *per se*, *Ens increatum*, vel etiam simpliciter *Esse*, seu habere essentialiter existentiam: eodem enim ferè hæc omnia recidunt: quòd namque est *à se*, vel *ex se*, necessario est, cum nullam habeat causam productivam, à qua in existendo dependeat, sicque nihil illud impedire potest quo minus existat. Hanc sententiam inter alios tenet P. Vekenus hic, Disp. 3. cap. 5. n. 19.

VII. Hæc sententia primo aspectu non parum in se habere videtur probabilitatis, eamque à nonnullis ex ejus fautoribus plausibiliter aliquando defensionem audivi. Si tamen quis eam propius intueatur, isdem fere patere incommodis videbit, quibus priorem sententiam obnoxiam fuisse ostendimus. Quamvis enim *Ens à se*, *Ens necessarium*, &c. exitum quiddam præ se ferant, & excellentiam sonent Deo dignam, Divinamque Essentiam ab omni creato distinguant, non tamen eam distinguunt ab omni increato, sed in cunctis Dei prædicatis includuntur, non minus quam *Infinitas*.

VIII. Cum ergo abstractius hic de Essentiâ loquamur, prout nimirum non à creaturis tantum, sed ab Attribu-

Assertores nonnulli, constitutum Essentiæ Divinæ esse Infinitatem.

Infinitas est prædicatum Attributis & Essentiæ commune.

Offenditur, Infinitatem non posse esse ultimum constitutum Divinæ Essentiæ.

Infinitas non magis est ultimum constitutum Entis increati, quam finitas creati.

Ens à se non constituit conceptum Dei Essentialem.

Difficilius quòd S. Anselmi.

Explicatur hæc S. Anselmi auctoritas.

Relationes Divinæ non sunt de formali conceptu Essentiæ.

Attributa conceptum Essentiæ non ingrediuntur.

*Veritas
essendi,
Ens à se, non
constituere
Divinam
Essentiam.*

Attributis etiam Divinis distinguitur, statui in conceptu nequit Attributis cum Essentia communi. Conf. Ens primà divisione ab omnibus dividitur in *Increatum, & creatum, seu, à se, & ab alio*: Ergo cuiusque in divinis predicatis convenit conceptus *Entis*, convenit etiam conceptus *increati, & à se*: Sed nullus negat in omni predicato divino, quantumvis abstractè considerato, includi implicite conceptum *Entis*: Ergo in omni etiam predicato divino includitur implicite *Increatum & Aseitas*, sicut in omni re & predicato creato includitur implicite *Abaleitas*.

IX.
*Essentiam
Dei nonnulli
patuunt in
actuali in-
tellectione.*

Tertia denique sententia Essentiam Divinam consistere affirmat in actuali intellectione, eò scilicet quòd hic conceptus omnium in Deo sit perfectissimus, ac primus prædicatorum in Deo non transcendendum, & ad quem reliquæ Dei perfectiones velut Attributa, & Metaphysicæ proprietates consequuntur: Volitio enim imprimis ad intellectionem, ut realiter in creatis (nihil quippè volitum quin præcognitum) ita ratione nostrâ in Deo subsequitur: Voluntatem denique comitantur vel sequuntur alia Attributa in eâ fundata, *Iustitia, Misericordia, Omnipotentia, &c.* Primus ergo in Deo conceptus determinatus est *actualis Intellectus*; in eâ igitur Essentia Dei, Metaphysicè sumpta, convenientissimè statuitur. Ita Suarez in *Metaph. d. 30. l. 15. Concl. 3. & lib. 11. de Trin. c. 5. n. 16. Passolus i. p. q. 4. a. 2. dub. 7. n. 48. & 51. secuti Aureolum in l. d. 35. p. 1. a. 3.* Quam etiam sententiam tenet eruditissimus D. Caramuel in *Theologia rationali, Medit. 4. art. 4.* Citantur insuper Cajetanus, Capreolus, Ferrara, Bannez, & alii Thomistæ; sed hi nihil aliud dicunt, quàm gradum *intellectualis*, nostro concipiendi modo, ultimæ differentię locum in Deo tenere: quod non arguit Essentiam Dei Metaphysicè sumptam, in actuali intellectione sitam esse, ut mox videbimus.

*Prædicata
particularia
ratione no-
strâ sequuntur
intellectionem.*

X.
*Valde proba-
bile est hæc
sententia.*

Hanc sententiam ex omnibus hætenus relatis, maximè censo probabilem, & si planè non detur in Deo actus primus intelligendi, amplectendam. Prius ergo quàm de ea ferri iudicium possit, hæc quæstio est discutienda.

SECTIO SEXTA.

Sitne in Deo actus primus intelligendi.

I.
*Status que-
stionis.*

CONSTANS Theologorum, certissimâque sententia est, Deum realiter loquendo, esse suum intelligere, actualissimamque intellectionem secum habere identificatum. Quæstio ergo præsens est, utrum hæc rerum omnium scientia, hoc inquam perfectissimum Dei intelligere, ita in eo sit, ut actum primum, etiam ratione nostrâ, excludat.

II.
*Non est in
Deo ratione
nostrâ actus
primus pro-
ductivus
intellectionis
essentialis.*

Qua in re indubitatum apud omnes est, sicut re ipsa nullus est actus primus per modum veræ potentię à parte rei productivæ actualis intellectionis essentialis in Deo, utpotè que est essentialiter improducta: ita nec ratione nostrâ posse huiusmodi quidquam in eo concipi. Sicut eadem de causâ in Deo concipere nequimus rationem corporis, aut quid simile: esto enim penes intellectum sit in re quæpiam cum veritate concipere inadæquatè id quod in eâ est, non tamen quod in ea non est: foret enim actus falsus, objecto scilicet, prout est à parte rei difformis, nec prædicatum verè in Deo existens apprehendit, sed extraneum ei affingit.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

Ulterius notandum, licet à parte rei omnia in Deo realiter sint unum, posse tamen intellectum, ut in aliis rebus, ita & in Deo varios conceptus inadæquatos formare diversarum, quæ in eo continentur, perfectionum, easque intentionaliter à se invicem dividere, *Iustitiam scilicet, Misericordiam, Intellectum, Voluntatem, Relationes, Essentiam, &c.* Cùm enim hæc perfectiones, quæ in rebus creatis sunt dispersæ, reperiantur in Deo in unum conjunctæ, sufficiens fundamentum præbetur intellectui ad illas in Deo distinguendas, & mentaliter separandas, nunc scilicet unam concipiendam, nunc aliam: sicut in prædicatis *Entis, Substantie, Viventis, & similibus*, fieri posse omnes fatentur, tum in divinis, tum in creatis.

III.
*Perfectiones
in Deo iden-
tificatas in-
tellectus in-
tentionaliter
possit divi-
dere.*

Prima itaque sententia negat in Deo concipi posse actum primum intelligendi, ab actuali intellectione distinctum: ita Aureolus in l. d. 35. a. 3. Gabriel ibidem, dub. primo: quam etiam sententiam latè probat, & nervosè defendit P. Herice, tract. 1. de Scientia Dei, disp. 2. cap. 3. Eandem opinionem tenet P. Hurtado disp. ult. Metaph. l. 2. n. 22. & ex recentioribus non pauci. Citatur etiam à nonnullis P. Suarez: de ejus tamen mente numero sexto.

IV.
*Prima sen-
tentia negat
in Deo actum
primum.*

Secunda sententia è contrario affirmat, esse ratione nostrâ in Deo intellectum per modum actus primi. Ita Vasquez l. p. d. 102. c. 1. & d. 119. c. 3. & alibi sæpè, Molina primapart. quest. 4. art. 4. Maratus tract. de Deo d. 44. sect. 4. Granado l. part. d. 1. de Scientia Dei, n. 5. Alarcontract. 2. de Scientia Dei, d. 1. c. 1. P. Arriaga l. p. d. 15. l. 3. estque frequentissima inter Theologos opinio.

V.
*Secunda sen-
tentia statuit
actum pri-
mum intel-
ligendi in
Deo.*

Hanc etiam sententiam, licet à nonnullis pro contrariâ citetur, tenet apertè P. Suarez d. 30. Metaph. sect. 15. Esto namque à numero quarto usque ad duodecimum, neget Deo veram potentiam Physicam, seu vim producendi & recipiendi intellectionem essentialem, numero tamen 12. & 13. ait posse nos per rationem præcindere in Deo aliquid per modum radicis respectu intellectionis actualis: quod etiam sectione 16. numero 3. affirmat de voluntate, modo illud non concipiamus tanquam productivum aut receptivum intellectionis & volitionis: hoc enim, cùm in Deo non sit, concipi in eo nequit per conceptum inadæquatam: actus quippè præcisivus, ut sæpè dixi, non representat in re quæpiam id quod in ea non est, sed inadæquatè representat quod est. Unde P. Herice citatus fatetur tandem num. 21. Patrem Suarez esse in hæc sententia.

VI.
*P. Suarez
admittit in
Deo actum
primum in-
telligendi.*

Mihi hæc in re probabilius videtur, cum auctoribus secundæ sententiæ, dari in Deo intellectum per modum actus primi, sive eum appellare quis velit cum quibusdam, potentiam intellectivam, siue cum aliis, vim & facultatem per modum radicis perceptivam objectorum. Hæc videtur mens S. Thomæ l. part. quest. 41. a. 4. ad tertium, ubi loquens de intellectione & volitione actuali in Deo, sic habet: *Respectu, inquit, horum actuum non potest salvari ratio potentie in Deo, nisi secundum modum intelligendi & significandi tantum, &c.* En ut S. Doctor concedit ratione nostrâ potentiam in Deo ad actualem intellectionem, quæ est ipsissima nostra conclusio. Et lib. 2. contra Gentes. c. 10. *Si aliquis, inquit, actiones Deo convenient que manent in agente, respectu illarum non dicitur in Deo potentia, nisi secundum modum intelligendi, non secundum rei veritatem: huiusmodi autem actiones sunt intelligere & velle.* Quod etiam alibi sæpè asserit: licet enim ubique neget dari in Deo potentiam effectivam

VII.
*Datur in
Deo intel-
lectus per mo-
dum actus
primi.*

*S. Thomas
atruit in
Deo actum
primum in-
telligendi.*

TOMVS I. effectivam & receptivam actualis intellectio- nis, ait nihilominus posse ratione nostrâ in eo concipi principium aliquod radicale intelligendi, in quo actualem intellectio- nem & volitionem esse ait, tanquam operationes immanentes.

SECTIO SEPTIMA.

Declaratur alterius, & probatur ratio actus primi in Deo.

I. In actu primo intelligendi in genere, tria præcipua recipiuntur.

Præcipuum in actu primo intelligendi.

II. Alia Dei attributa habent ali- quid per modum radicalis, Ergo & actualis intellectio.

III. Essentia Divina est aliquo modo radix relationum.

Intellectio est quodam modo radix volitionis.

VT ergo declaratur quo pacto, seclusis imperfectionibus, sit in Deo actus primus, seu principium radicale intelligendi, notandum, in actu primo intelligendi generatim sumpto, tria potissimum reperiri. Primum est virtus, Physicè actualis intellectio- nis productiva: hanc autem, ut dixi, certissimum est in Deo respectu intellectio- nis essentialis non reperiri, quæ nimirum essentialiter est improducta. Secundum est, virtus intellectio- nis receptiva; & hic similiter conceptus à Deo quàm longissimè removendus, utpote qui apertam involvit imperfectionem. Tertium denique, & præcipuum in principio radicali intelligendi, est vis quædam perceptiva objectorum, ab actuali intellectio- ne repræsentatorum: cum ergo non minus hoc Deo competat, quàm animæ vel Angelo, poterit hæc ratio mente in Deo præscindi ab intellectio- ne actuali tanquam id quod denominatur intelligens, & percipiens objectum; sicut etiam in anima & Angelo ejusmodi concipi ratio potest. Hunc itaque conceptum sic præcisum, vocamus actum primum, ac virtutem & facultatem intelligendi, seu radicem intellectio- nis actualis, non productivam aut receptivam, sed aptam ab illâ denominari, eamque essentialiter exigentem.

Quod ergo hujusmodi aliquid reperiri in Deo possit, probatur ex aliis Dei Attributis, *Iustitia, Misericordia, &c.* respectu quorum, in communi Theologorum sententia, Natura seu Essentia Divina habet se instar radice, quæque per modum quasi substrati varias ab illis denominationes accipit: ergo & aliquid ejusmodi dari in Deo sine incommodo potest respectu actualis intellectio- nis, quodque denominationem intelligentis ab eâ recipiat, sicut à misericordia recipit denominationem misericordis, & sic de aliis. Quod verò hic ratione nostrâ sit actus primus, videtur manifestum: inprimis enim non est actus secundus intelligendi, cum ab actuali intellectio- ne præscindatur: deinde est aptitudo ad recipiendam ab intellectio- ne actuali denominationem intelligentis, & percipiendus objectum: nihil ergo ei deest ad actum primum intelligendi.

Conf. Absoluta in Deo secundum omnes, sunt priora relativis: unde essentiam concipimus ut aliquo modo radicem relationum. Relatio itaque Paternitatis sequitur ratione nostrâ ad Naturam, eique suam tribuit denominationem, & tamen Natura nullo modo est principium, vel effectivum relationis Paternitatis, utpote essentialiter improducta, vel receptivum. Conf. secundò: Intellectio actualis in Deo, est aliquo modo ratione nostrâ radix Logica volitionis actualis, ut cum S. Thoma 1. part. quest. 19. art. 1. Corpore, communis habet Theologorum sententia. Sicut ergo intellectio concipi potest ut aliqua ratione prior volitione secum identificata, quidni ad ipsam etiam intellectio- nem concipi aliquid cum fundamento

poterit, ut eâ aliquo modo per rationem prius, quantumvis realiter cum illa identificetur.

Secundò probatur Conclusio: Si quid obstat quo minus concipi in Deo possit hujusmodi actus primus, est ob imperfectionem aliquam, quam involveret: sed nullam involvit: ergo, probatur minor: imperfectio hæc esset potentialitas respectu actualis intellectio- nis; sed nulla est in hoc potentialitas, ergo: minor hæc probatur: licet enim conceptus ille objectivus sit actus primus, ac radix, & aliquo modo potentia respectu intellectio- nis actualis, non tamen est in potentia respectu illius; hoc namque sonat vel quod eam actu non habeat, vel saltem quod possit non habere, quorum tamen hic neutrum reperitur: essentialiter quippe illam habet: sicut Essentia non est in potentia ad Relationes, & alia Attributa, esto per rationem ab iis præscindi possit, tanquam quid aliquo modo illis prius.

Non rectè ergo contra actum primum hoc modo explicatum infert P. Herice citatus, actum primum non distingui à secundo: clarissimè enim distinguitur: sicut namque in creatis est actualis intellectio, quæ tribuit ut quo denominationem intelligentis, & aliud realiter distinctum quod denominationem illam recipit ut quod; ita in Deo ratione nostrâ duos cum fundamento distinguere conceptus possumus, actualem scilicet intellectio- nem, quæ ut quo tribuit denominationem intelligentis, & aliud ratione distinctum, quod eam ut quod recipit: hic verò conceptus formaliter in actuali intellectio- ne non reperitur.

Nec etiam urget, quod opponunt nonnulli, Deum scilicet essentialiter esse actu intelligentem, ergo in eo nullus est actus primus. Hoc, inquam, non urget; solum enim probat, non posse dari in Deo actum primum realiter à secundo distinctum, seu ita, ut possit sine actuali intellectio- ne existere; non tamen probat, non posse duos hujusmodi inadæquatos in eo conceptus per intellectum distingui, & non realiter, sed intentionaliter, ab invicem separari. Sicut *Eus* idem sonat quod potens, seu aptum existere, estque, nemine negante, conceptus communis Deo & creaturis, licet in Deo non possit; non actu existere, in creaturis verò ita potest existere, ut possit non existere. Quemadmodum ergo hic, licet Deus essentialiter actu existat, abstracti nihilominus secundum omnes potest conceptus *Entis*, seu potentis, vel apti existere, communis Deo & rebus creatis; ita abstracti similiter poterit conceptus potentis, seu apti recipere denominationem intelligentis, esto essentialiter actu intelligat.

Objicies, (estque præcipua difficultas in hac materia) Deus est actus purus, ergo nihil admixtum habere debet potentia nec actus primi: potentia quippe necessariò potentialitatem, potentialitas imperfectionem involvit. At sanè hoc opponi videtur communi Theologorum sententia; apud quos nihil frequentius, quàm ut rationem potentia in Deo admittant, saltem ratione nostrâ: sic namque loquitur S. Thomas, ut scè. precedente vidimus, numero septimo, & alii passim.

Hinc Pater Suarez disp. trigesima Metaphysicæ, Sectione decima-quinta numero nono, & sectione decima-sexta numero undecimo, cum aliis docet, esse in Patre intellectum per modum potentia respectu Filii, & in Patre & Filio voluntatem per

IV. Actus primus in Deo nullam arguit imperfectionem.

Aliud est, esse potentiam, aliud in potentia.

V. Declaratur alterius, quo modo hic actus primus distinguitur à secundo.

VI. Non obstat actui primo, Deum esse essentialiter actu intelligentem.

Non magis repugnat Deo conceptus actus primi, quàm conceptus Entis.

VII. Obij: Deus est actus purus, Ergo non est actus primus.

VIII. Potentiam aliquam in Deo statuit possum Theologi.

SECTIO OCTAVA.

Resolvitur quaestio circa ultimum
constitutivum Essentiae
Divinae.

per modum potentiae respectu Spiritus Sancti. In libro sexto de Trinitate cap. quinto, ex communi, ut ait, Theologorum sententia, affirmat dari in Deo potentiam, non solum respectu termini producti, Filii scilicet & Spiritus Sancti, sed etiam respectu actuum notionalium, sive actus hi sunt relationes Paternitatis, & Spirationis activae, sive intellectio & volitio connotantes relationes praedictas, secundum diversas in materia de Trinitate hac de re sententias, & tamen certum apud omnes est, nullam admitti posse in Deo potentialitatem, & Essentiam Divinam, etiam ibi, esse actum purissimum.

IX.
Essentia est
radix Attributorum, &
tamen actus
purus.

Deinde haec difficultas in aliis omnibus Dei Attributis, *Iustitia, Misericordia, &c.* solvi debet: ideo enim vocantur Attributa, quia attribuuntur, & accedunt ratione nostrae Essentiae, & ab illa, nostro intelligendi modo, exiguntur: nullus tamen propterea potentialitatem in Deo, vel per umbram, admittendam censet, sed eum omnes docent esse actum purissimum.

X.
Declaratur
quo pacto
actus primus
& actus purus
non se
invicem excludant.

Respondetur itaque, ad actum purum sufficere, quod Essentia Divina cum illis Attributis, & actus primus seu radix & vis intelligendi cum actuali intellectione non faciat veram compositionem, nec actualis intellectio illi insit tanquam potentiae Physicè receptivae, quae semper imperfectionem involvit Deo repugnantem: at verò quod ratione nostrae conceptus varii inadæquati de Deo formentur, qui in ipso sunt identificati, nullam arguit imperfectionem, sed perfectionem potius: ostendit enim Deum esse Ens simpliciter infinitum, omnesque rerum creaturarum excellentias, quae in ipsis dispersa reperiuntur, in se uno identificatas, longè perfectiore modo completi.

XI.
Qualis sit
hac prioritas
inter actum
primum &
secundum.

Quaeres, in quo sita sit prioritas, quam ratione nostrae statuimus inter hunc actum primum intelligendi in Deo, & actualem intellectionem, inter Essentiam & Attributa. Resp. in eo consistere, quod quoties in rebus creatis praedicata rationibus haece in Deo mente praecisus similia inveniuntur realiter distincta, vel unum producat aliud, ut in principio intelligendi contingit respectu intellectionis creatae, & in essentia respectu passionum, vel saltem tanquam radix illud exigat, quod de gratia dici communiter solet respectu habituum supernaturalium, quorum infusionem postulat, quamvis habitus isti supernaturales à gratia Physicè non prominent. Idem dicunt multi de Essentia in creatis, quam licet asserant exigere passiones, Sol nimirum exigit lucem, ignis calorem, &c. aiunt nihilominus passiones haece, non ab essentia, sed à generante produci.

XII.
Concluditur,
cum intelli-
gendi in Deo,
esse actum
primum.

Est ergo in Deo vera virtus intelligendi, quae per actualem intellectionem tendit in objectum: haec autem virtus, ut ab actuali intellectione distincta, est actus primus, cum planè praescindat ab actu secundo, ut ostensum est, eumque postulet, habetque se instar substrati in denominatione intelligendis, nempe tanquam in quod denominationem illam recipit, quemadmodum in aliis denominationibus *Iusti, Boni, Omnipotentis, &c.* in Deo contingit. Plura hac de re addentur infra Disputatione vigesima-sexta, sect. secundâ, dum de actu primo volendi.

EX omnibus haecenus dictis concludo cum Vasquez prima parte quaestione decima-tertia articulo secundo & Disp. 102, capite primo, & Disp. 119, capite tertio, & alibi. Molina & Maratio supra citatis Sectione sexta numero quinto. Granado prima parte disp. 3. de Scientia Dei, sect. 2. Alarcon tract. secundo cap. quinto, P. Arriaga Disputatione decima-sexta sectione quarta, & aliis; ultimum & Metaphysicum conceptum Essentiae Divinae constitutum non consistere in actuali intellectione, sed in conceptu ratione nostrae actualem intellectionem antecedente, actu scilicet primo intelligendi, quem in Deo admittendum esse, hujus decursu disputationis ostendimus.

I.
Essentia Divina non
consistit in
actuali intellectione,
sed in illius
radice.

Haec videtur clara mens sanctorum Patrum, quos supra retuli Sect. 2. num. 5. qui eodem modo loquuntur de Scientia Dei seu Sipientia, ac de aliis Attributis, eamque dicunt non esse Naturam seu Essentiam, sed circa Naturam seu Essentiam: sic enim, ut vidimus, loquitur S. Gregorius Nyssenus, Nazianzenus, Cyrillus, Damascenus, & alii passim. Haec verò Patrum dicta necessarîo intelligenda sunt secundum rationem nostram, & per intellectum: realiter siquidem, & à parte rei certum est Attributa non esse circa Naturam, sed ipsissimam Naturam.

II.
Negant Patres, Essentiam Divinam consistit in actuali intellectione.

Hoc etiam apertè docet S. Thomas, tum alibi, tum prima parte in Praefatione ad Quaestionem 14. ubi ait, sibi jam in animo esse de iis agere quae spectant, non ad substantiam seu Essentiam Dei, sed ad operationem, tum internam, intellectionem scilicet & volitionem; tum etiam externam, exercitium nimirum Omnipotentia. Quibus verbis & negat actualem intellectionem seu Scientiam esse de substantia & Essentia Dei, eamque pari modo se habere asserit cum Omnipotentia, quae tamen juxta omnes non spectat Metaphysicè loquendo ad primum Dei conceptum. Item quaest. 26. disputans de divina Beatitudine art. 2. Corpore, *In Deo, inquit, non est aliud esse & intelligere secundum rem, sed tantum secundum intelligentiam rationem.* Hinc ulterius probat, beatitudinem Dei (quam ibidem consistere ait in intellectione, sicuti beatitudinem nostram) non esse formaliter ipsam Essentiam Dei, sed Attributum. Unde ad primum, *Licet, inquit, Deus sit beatus per suam Essentiam, non tamen hoc ei convenit secundum rationem Essentiae, sed magis secundum rationem intellectus.*

III.
S. Thomas ait Essentiam Divinam non consistere in actuali intellectione.

Nec sibi aut nobis contrarius est sanctus Doctor locis à contrariae sententiae Auctoribus afferri solitis. In primis enim prima parte quaestione decima-quarta articulo quarto, dum ait, *Intelligere Dei esse ejus substantiam;* loquitur de identitate tantum reali; ut patet ex ultimis verbis in Corpore illius articuli positus, *Ex eo scilicet quod Deus dicatur intelligens, nullam ponit in ejus substantia multipliciter; realem scilicet: nam, ut numero praecedente vidimus, in Praefatione hujus quaestiones 14. docuerat, intellectionem Dei ratione nostrae non esse ejus substantiam;*

IV.
Explicantur dicta quaedam S. Thomae circa Essentiam, & Intellectionem Dei.

TOMVS I. tiam, seu Essentiam. Quo etiam modo non incongruè intelligitur a. 2. ejusdem quaestio- nis, dum ait Deum se per seipsum intelligere; solum enim contendit, ut patet ex contextu, non intercedere realem distinctionem inter intellectio- nem & ob- jectum, dum Deus se intelligit, quod tamen in nobis contingit.

V. Quòd verò, dum S. Thomas affirmat Intelligere Dei esse eius Esse, & alia hujusmodi, hæc solum arguant loqui S. Doctorem de identitate reali, non rationis, constat ex similibus loquendi formulis circa alia Dei Attributa: sic enim I. p. q. 10. a. 2. Corpore, sine, loquitur de Aeternitate: Sicut, inquit, Deus est sua essentia, ita est sua Aeternitas. Et quaest. 19. a. 1. in fine Corporis disputans de Dei Voluntate, In Deo, inquit, sicut suum intelligere est suum Esse, ita & suum velle. Ubi manifestum videtur loqui eum solum de identitate reali; nam initio Corporis dixerat voluntatem in Deo sequi intellectum, ergo ratione secundum S. Thomam distinguuntur, & Deus est suum velle realiter tantum, & identifice. Sic S. Doctor alia Dei Attributa, ut esse Omnipotentem, Bonum, &c. interdum ait esse de Essentia Dei; quæ non nisi de reali identitate intelligi possunt, cum S. Thomas variis locis admittat distinctionem Attributorum ab Essentia. Eodem etiam modo explicandi sunt alii Patres, sicubi Intellectionem, seu Intelligere Divinum esse dicunt illius Essentiam.

Voluntas in Deo juxta S. Thomam sequitur intellectum.

VI. Ratio demum Conclusionis est; ex communi quippe, & apud omnes recepta definitione, Essentia cujusque rei est illud quod rem illam primò ab omni alia distinguit, reliquorumque, quæ in eâ reperiuntur, radix est & fundamentum. Hanc enim ob causam cum Aristotele docent Philosophi omnes, Essentiam hominis esse Animal Rationale, quòd nimirum hæc prædicata & hominem primò ab omni non homine distinguant, & passiones ejus ac proprietates, Admirativum scilicet & Risibile ab iis ratione nostrâ tanquam à radice oriuntur, sicut passiones Physicæ ab essentia Physicâ verè & realiter promanant.

VII. Hinc ergo constat, Essentiam Dei Metaphysicam in actuali intellectu non consistere, utpotè ante quam aliud illâ prius concipimus, actum scilicet primum intelligendi Insutum & A se, per quam Deus & à prædicato omni intra Deum, non transcendente, rebusque extra eum universis distinguitur, estque ratione nostrâ actualis intellectu- nis, cæterorumque ad eam consequentium radix; sicut secundum Philosophos Animal Rationale est radix Metaphysica Admirativi ac Risibilis in homine.

I. Obicit: à parte rei nullus est ordo prioris aut posterioris: ergo nec ratione,

OBICIES primò: in Essentia Divina reipsâ nulla est prædicatorum series, aut distinctio, nullus ordo prioritatis aut dignitatis: ergo nec ratione nostrâ. Hanc objectionem, cui nonnullos plurimum insistere animadverto, aliquoties jam supra tetigi, ut scet. prima hujus Disputationis num. 3. 4. & 5. & scet. 4. num. 1. 2. & 3. ostendique hunc procedendi modum & Philosophis omnibus

cum Aristotele adversari, & Theologis cum S. Thoma, ubique Essentiam in Deo ab Attributis distinguente, & tum inter eam & Attributa, tum Attributa inter se, ratione nostrâ prioris & posterioris, atque etiam dignitatis ordinem agnoscente. Sic I. part. quaest. 10. a. 2. Corp. ordinem prioris & posterioris agnoscit inter Immutabilitatem Dei & ejus Aeternitatem: Ratio Aeternitatis, inquit, consequitur Immutabilitatem. Et quaest. 19. tantundem docet de intellectu respectu voluntatis: Voluntas, inquit, intellectu consequitur. Ut mirum mihi accidat, recentiores quosdam Theologos hunc S. Thomæ circa Attributa Divina discurrendi modum, & Aristotelis circa prædicata creata, Rationalitatem scilicet & Risibilitatem in homine, prioritatemque inter ea ac posterioritatem statutum rejicere, non ut peregrinum tantum, sed inutilem.

Dico itaque, licet à parte rei nullus sit ordo prioritatis aut dignitatis in prædicatis Divinis, cum in re, nulla sit inter illa distinctio, sed omnimoda identitas; esse tamen in Naturâ Divina, etiam à parte rei, fundamentum, ut intellectus noster prædicata illa inadæquatè representet, & instar rerum creaturarum prioritatem in iis, & posterioritatem concipiat, ut latius dictum est scet. 7. n. 2. 3. & 11. Quòd verò in rationibus illis sic præcisè appareat inæqualitas, & ordo quidam dignitatis, videtur manifestum: Intellectus quippe solitariè hoc modo sumptus est perfectior Immensitate & aliis quibusdam prædicatis simili ratione conceptis, & sigillatim sumptis.

Objicies secundo: non subsistere rationem, quam scet. præcedente num. 6. assignavimus ad probandum Essentiam Divinam ultimò, & completè constitui per actum primum intelligendi, quòd scilicet per hunc conceptum primò ab omni alio distinguitur; nam materia celi (in sententia eam statuente unius tantum formæ susceptivam) calum primò ab omni alio distinguit, & tamen non est materia illa adæquatam essentia celi constitutum, utpotè quod partialiter etiam, imò multo perfectius constituit formâ.

Resp. Principium illud, Quod rem primò ab omni alio distinguit, eam ultimò in suo esse completè constituit, si in eo solum genere usurpetur, pro quo à Philosophis est institutum, nempe pro compositione Metaphysicâ, tenere semper, ut per singula discurrendo constat. Sic in homine prædicata illa universalialia, Ens, Substantia, Corpus, Vivens, Animal, hominis essentiam completè non constituunt, quia eam ab omni alio non distinguunt: ubi verò accedit differentia Rationalis, jam habemus hominè quoad essentialia plenè constitutum, & completum. Idem est de Rugibili in leone, Humibili in equo, & sic de cæteris. Hoc verò Principium aliò transferre, eoque in compositione Physicâ uti, est illo abuti, & ad id adhibere, ad quod non est institutum: nil ergo mirum, si illic deficiat.

Ratio verò hujus ulterior est: nunquam enim in compositione Metaphysicâ ponitur id, quod rem quampiam primò ab omni alio distinguit, seu Differentia, quin supponatur altera pars, seu Genus jam positum, ad quod accedit differentia, & rem illam, quæ quantum ad Genus cum variis aliis rebus, conveniebat, ab omni alio distinguit, sicque distinctivo hoc, seu differentia positâ, habetur semper utraque pars Metaphysica, adeoque tota essentia. Primum enim quod in investigatione essentia cujusque rei, seu in definitione ejus conficiendâ inquirimus, est prædicatum aliquod rei illi cum aliis commune, mox aliud prædicatum adjicimus quod

S. Thomae ordinem prioris & posterioris in divinis agnoscit.

II. In naturâ Divinâ est fundamentum prioris rationis nostræ, & dig- gatoris.

III. Obicit: non esse semper idem primò distinctivum, & adæquatam constitutum.

IV. Resp. primò distinctivum esse ultimò constitutum Metaphysicâ.

V. Cur Principium illud tenet semper in compositione Metaphysicâ, non verò semper in Physicâ.

SECTIO NONA.

Objectiones quedam contra Metaphysicum Essentia Divina conceptum, in actu primo intelligendi à nobis statutum.